

Socialdepartementet
s.remissvar@regeringskansliet.se
s.sof@regeringskansliet.se
diarienummer S2023/02794

Avsändare referens: S2023/02794

SOU 2023:40 Förbättrade möjligheter för barn att utkräva sina rättigheter enligt barnkonventionen

Sammanfattning och övergripande synpunkter

Länsstyrelsen i Örebro län tillstyrker i stort utredningens förslag. Förslagen anses vara viktiga för att stärka barns möjligheter att utkräva sina rättigheter inom olika områden och få tillgång till samhällets insatser. Att Sverige ratificerar det fakultativa och tredje tilläggsprotokollet till barnkonventionen om ett klagomålsförfarande är i enlighet med rekommendationer till Sverige, år 2023, från FNs barnrättskommitté¹.

Länsstyrelsen ser behov av att uppdragen som utredningen föreslår behöver samordnas. Exempelvis gäller det uppdrag som föreslås till Barnombudsmannen, delvis i samverkan och dialog med länsstyrelserna, i kapitel 11.4.4 (att göra offentliga verksamheter kända, tillgängliga och anpassade för barn), kapitel 11.5.4 (att Barnombudsmannen bör få i uppdrag att tillhandahålla information om barns klagomöjligheter inom olika områden), kapitel 11.6.3 (att Barnombudsmannen bör få i uppdrag att utveckla och sprida ett metodstöd för kommuner och regioners arbete) och med förslaget i kapitel 12.8.1 (regional försöksverksamhet med barnrättsbyråer som bedriver verksamhet med oberoende barnombud). Dessa förslag är i sina respektive genomföranden beroende av varandra för att i slutänden få positiv effekt för det enskilda barnet. Länsstyrelsen vill även uppmärksamma vikten av långsiktighet och stöd i implementeringen av förslagen på regional och lokal nivå. För att underlätta för regional och lokal nivå bör samverkan mellan nationella myndigheter och länsstyrelserna tydliggöras i de olika förslagen. Likaså bör målgrupperna, inkluderat kommunerna och barn, fortsatt delta i utvecklingsarbetet som utredningen ger förslag på.

¹ [Sveriges återkommande rapportering om efterlevnaden av FN:s konvention om barnets rättigheter - Regeringen.se](https://www.regeringen.se/490888/1702223)

Länsstyrelsen ser behov av att nationella myndigheter samverkar och samordnar sig i ökad grad för att underlätta för aktörer på regional och lokal nivå. En önskan är därför att Barnombudsmannen, förutom länsstyrelserna, bör få i uppdrag att samarbeta med andra nationella myndigheter som har kompetens om olika grupper av barn, i arbetet med att göra, för barn, centrala lokala verksamheter och funktioner kända, tillgängliga och anpassade för just barn. (kapitel 11.4.4). Exempelvis vill Länsstyrelsen uppmärksamma kompetensen som finns inom Specialpedagogiska skolmyndigheten, SPSM, Myndigheten för delaktighet, MFD, gällande särskilt barn med olika funktionsnedsättningar. Även samverkan med Migrationsverket och Inspektionen för vård och omsorg, IVO anses vara viktig. Ett myndighetsgemensamt uppdrag välkomnas för att ta tillvara mångfalden av kompetens om barns behov och olika förutsättningar, som finns inom flertalet myndigheter och även stärka samordningen av arbetet. Länsstyrelsen vill även betona vikten av dialog med SKR.

Länsstyrelsen vill betona att mottagningskapaciteten av stöd och möjlighet till utvecklingsarbete i kommunerna ser olika ut beroende på kommunernas storlek. I Örebro län har de mindre kommunerna utmaningar i att avsätta resurser till personal som övergripande samordnar arbetet med barnrättsfrågor. Därför bör särskilt små kommuner och deras förutsättningar beaktas i de förslag som utredningen föreslår.

Länsstyrelsen vill betona vikten av att information till barn anpassas efter barns rättigheter, förmåga och olika ålder. Speciellt barn med funktionsnedsättning, barn som tillhör minoriteter och barn i migration bör uppmärksammas. Barn från någon av de nationella minoriteterna har rätt att använda sitt språk i kontakt med myndigheter. Barn med exempelvis kognitiva nedsättningar kan behöva lämpligt kommunikationsstöd som bland annat bildstöd för att kunna ta till sig information och lättare kunna kommunicera upplevelser. Likaså är det viktigt att beakta behov hos barn med syn- och hörselnedsättning. Barn med annat modersmål än svenska kan också vara i behov av extra stöd, exempelvis av tolk.

Slutligen ser Länsstyrelsen behov av att öka fokus på hur samhällets aktörer förser barn med en god, trygg och jämlik uppväxt för att på sikt minska andelen utsatta barn som behöver hantera svåra livssituationer. Länsstyrelsen vill betona behovet av ett förändrat förhållningssätt där ett större fokus behöver vara på ett tydliggörande och konkretisering av insatser i det främjande arbetet som tillför barnen skyddsfaktorer och därmed också tillgodoser barnets rättigheter i ökad grad. I detta arbete bedömer Länsstyrelsen att det förutom hos barn och offentliga aktörer, finns stora behov av att öka kunskapen om barns rättigheter hos

vårdnadshavare eller andra viktiga vuxna runt barn. Länsstyrelsen vill särskilt betona att barn och familjer i behov av stöd framför allt kan identifieras tidigt på Familjecentraler och inom mödra-barnhälsovården. I samverkan med andra aktörer kan då tidiga insatser ske som säkerställer barnets rättigheter och bidrar till att barn erhåller en god, trygg och jämlik uppväxt. Länsstyrelserna har bidragit till att öka förutsättningarna att nå vuxna med viktig information. *Handbok om Barns rättigheter och föräldraskap* togs fram av länsstyrelserna år 2020². Den berättar om barns rättigheter med utgångspunkt i FN:s konvention om barnets rättigheter. Informationen beskriver också det stöd som föräldrar och andra viktiga vuxna runt barn har rätt att få och ger tips i föräldraskapet.

Synpunkter på betänkandets förslag

Länsstyrelsen tillstyrker utredningens huvudsakliga förslag och kommer att lämna synpunkter inom kapitel 11 och 12. Dessa synpunkter redovisas i kronologisk ordning.

11.4.4 Arbetet med att göra offentliga verksamheter kända, tillgängliga och anpassade för barn behöver förstärkas

Länsstyrelsen instämmer i att barns kunskap om sina rättigheter, hur de kan tillvaratas och tillgång till tillräcklig information, vägledning och barnanpassat förfarande är avgörande för att barn, särskilt de mest sårbara, ska kunna utkräva sina rättigheter.

Länsstyrelsen vill framföra följande synpunkter;

Länsstyrelsen avstyrker förslaget om ett uppdrag att bistå kommuner och regioner i deras arbete att göra verksamheter kända, tillgängliga och anpassade för barn. Ett uppdrag till Länsstyrelsen signalerar till aktörer regionalt och lokalt att barns rätt till information är viktig men en förutsättning att kunna utföra uppdraget är en finansiering som överensstämmer med uppdragets omfattning. En årlig tilldelning på en miljon till 21 länsstyrelser (47.000kr per år per länsstyrelse) anses inte vara tillräcklig för att kunna utföra uppdraget utifrån de behov som utredningen skriver fram.

Utredningens förslag på att utforma regionala informationsytor till barn och vårdnadshavare med samlad information om myndigheter och andra aktörer anser Länsstyrelsen bör utredas ytterligare. Framtagande av informationsyta kräver resurstilldelning både för framtagande och långsiktig förvaltning. Likaså bör ansvarig regional förvaltare utses. Ytterligare är det viktigt att en informationsyta på regional nivå

² [Barns rättigheter och föräldraskap | Länsstyrelsen Örebro \(lansstyrelsen.se\)](https://www.lansstyrelsen.se/orebro/om-lansstyrelsen/utredningar-och-utredningar/2020-2023/barns-rattigheter-och-foraldraskap)

samordnas med Barnombudsmannens nationella informationsyta. Samtidigt bör betonas att den regionala informationsytan måste kunna anpassas till regionala och lokala utvecklingsarbeten så att informationen kan nå fram till målgruppen barn och vårdnadshavare på mest lättillgängliga sätt. Ingångarna till informationen behöver vara målgruppsanpassade utifrån barn och vårdnadshavare. I Örebro län pågår ett arbete att vidareutveckla 1177.se med information till vårdnadshavare som skulle kunna vara intressant att utreda även för detta syfte.

Utredningen skriver att Socialtjänsten är en verksamhet som barn uttrycker är utmanande att få kontakt med. Länsstyrelsen vill betona att ett informationsmaterial till barn om socialtjänstens verksamhet är viktig. Dock ses inte ökad information tillräcklig och avgörande för att öka barns möjligheter att nå fram och få kontakt med Socialtjänsten. Med ökad information till barn kan barns intresse att ta kontakt med Socialtjänsten väntas öka. Kommunernas socialtjänst behöver, förutom att få stöd att informera barn om sin verksamhet, även få ökade resurser till personal för att kunna öka sin tillgänglighet för barn i form av exempelvis utökade öppettider, telefontider och digitala verktyg. I detta arbete bör särskild vikt läggas vid barn som saknar kunskaper i svenska språket.

11.6.3 Utveckla metodstöd för kommunala och regionala informationslotsar för barn

Länsstyrelsen ställer sig positiv till utredningens förslag om att Barnombudsmannen i samverkan med SKR ska ta fram metodstöd för kommunala och regionala informationslotsar för barn. Vidare föreslår Länsstyrelsen att det i Barnombudsmannen uppdrag skrivs in att de även bör samverka med länsstyrelserna i framtagandet av metodstödet. Länsstyrelserna har den lokala och regionala kännedomen, kunskapen och kontakterna som bör nyttjas. Länsstyrelsen bör även få ett resurssatt uppdrag att samverka med Barnombudsmannen.

Länsstyrelsen vill betona vikten av att det i samband med metodstödet framtagande bör utvecklas en plan för implementering av metodstödet för att bidra till ett jämlikt användande i alla regioner och kommuner. Metodstödet bör även beakta mindre och större kommuners olika förutsättningar och utgångsläge för att jobba strategiskt och operativt med barnets rättigheter enligt barnkonventionen, för att minimera en ojämlikhet i landet. Målet bör vara att alla regioner och kommuner i landet i förlängningen ska använda sig av metodstödet för att barn oavsett i vilket län eller kommun de bor, ska ha kunskap om sina rättigheter och veta hur de kan gå till väga för att få sina rättigheter tillgodosedda.

12.8.1 Staten ska bidra till etableringen av barnrättsbyråer inom civilsamhällesorganisationer som erbjuder verksamhet med oberoende barnombud

Länsstyrelsen tillstyrker utredningens förslag om att regeringen fattar beslut om en förordning av statsbidrag till en försöksverksamhet med barnrättsbyråer som bedriver verksamhet med oberoende barnombud. Länsstyrelsen tillstyrker även utredningens förslag om att Länsstyrelsen föreslås bidra i dialog om att samordna och utvärdera försöksverksamheten med barnrättsbyråer som bedriver verksamheten oberoende barnombud. Dock med förbehåll om att länsstyrelserna bör finansieras för det arbete som förväntas. I försöksverksamheten bör de länsstyrelser som specifikt berörs i län med etablering av barnrättsbyråer med oberoende barnombud ges ett särskilt uppdrag och finansiering som kopplas till Socialstyrelsen och Barnombudsmannen.

Länsstyrelsen anser att etablering av barnrättsbyråer med oberoende barnombud, i den omfattning som utredningen beskriver, kräver stöd i olika delar av utvecklings- och implementeringsprocessen. Utredningens förslag på arbetsbeskrivning för ett barnombud på en barnrättsbyrå framstår som mycket komplex och innehåller i nuläget otydliga gränser för vad barnombudet bör och inte bör göra. Länsstyrelsen välkomnar därför att försöksverksamheterna även får i uppdrag att ta fram förslag på arbetsbeskrivning.

I försöksverksamheten bör en processutvärdering tillsättas för att dra lärdom av både framgångar och hinder i etableringen. En viktig del i försöksverksamheten blir att sammanställa erfarenheter för eventuell senare spridning och etablering i flera län. För att i förlängningen kunna erbjuda oberoende barnombud i varje län på ett likvärdigt och jämlikt sätt bör implementeringsprocessen ta hänsyn till olika kommuners förutsättningar, gällande både storlek, befolkningssammansättning och geografisk placering.

Länsstyrelsen vill framföra att ytterligare viktiga aktörer som Socialstyrelsen bör ha dialog med i försöksverksamheten är Specialpedagogiska skolmyndigheten, SPSM, Inspektionen för vård och omsorg, IVO och Myndigheten för delaktighet, MFD, gällande särskilt barn med olika funktionsnedsättningar. Dialog med Migrationsverket rekommenderas ytterligare eftersom en majoritet av dagens ärenden där brister och begränsningar avseende barns möjligheter att utkräva sina rättigheter enligt barnkonventionen är kopplade till migrationsärenden.

I detta ärende har landshövding Lena Rådström Baastad beslutat och folkhälsosstrateg Madelene Larsson varit föredragande. I den slutliga handläggningen har även länsråd Anna Olofsson, avdelningschef Stina Sjölin och enhetschef Anna Andersson deltagit.

Beslut har tagits digitalt.